

حجت کاظمی استاد دانشگاه تهران در مروری بر اندیشه ورزی درباره مسأله ایران:

دوگانه توسعه و عقب ماندگی؛ دغدغه تاریخی مشترک

مسأله ایران چیست؟ این وطن برای آنکه وطن شود و چنان باشد که آگاهی تاریخی جامعه ایرانی آن را بر فراز، استوار و اثرگذار می‌خواهد؛ باید چه مسیری را طی کند. اینها پرسش‌هایی است که به باور حجت کاظمی از استاد علوم سیاسی دانشگاه تهران که تاریخ تحولات ایران را برای دانشجویان تدریس می‌کند اگر چه با لحن‌ها و کلمات متفاوت، اما در قرون متمادی به نحو مشترکی از سوی متفکران ایرانی تکرار شده‌اند. آینده ایران با ابتناء بر همین پیشینه تاریخی موضوعی است که در این گفت و گویه آن پرداختیم.

مرتضی گلپور

دبیر گروه سیاسی

زندگی از رهگذر بهبود شاخص‌های توسعه‌ای در دوره قاجار یک چیزی گفته می‌شود و الان هم به نوع دیگری همان گفته می‌شود. یعنی هنوز هم مسأله حل نشده است. از طرف دیگر شما مسأله آزادی را می‌بینید که به قول معروف از فرآیند منتهی به مشروطه مطرح شد، در تاریخ معاصر دوباره به شیوه‌های مختلف نهادینه کردن آزادی، تثبیت حقوق و آزادی‌ها همچنان دائماً در دوره معاصر مطرح شده است. همچنین موضوع عدالت و تحقق سازوکارهای عدالت که گفتمان چپ به نوعی متولی آن بوده است. اینکه چگونه می‌شود معایب و مزایای اجتماعی را به نحو متوازی بین همه توزیع کرد. یا مسأله ایران دوستی و احیای جایگاه و هویت ایران، از ۲۰۰ سال قبل به فراخور مطرح بوده و در دوره‌هایی شدت گرفته و در

و در یک مقطع دیگر همان موضوع به حاشیه می‌رود و دوباره در لحظه‌ای از تاریخ فراخوان می‌شود. عناصر مشخصی وجود دارد. در این تاریخ شما همواره با مسأله توسعه و پیشرفت و برعکس آن عقب ماندگی مواجهید. از فردای جنگ ایران و روسیه، سؤالی که عباس میرزای ولیعهد از ژوهر فرانسوی در اردبیل پرسید این بود که چرا وضعیت ما اینگونه است و در جنگ‌ها شکست خورده‌ایم و چگونه می‌توانیم از این وضعیت خارج شویم. این مسأله عقب‌ماندگی و توسعه نیافتگی و راه برون رفت از آن، هنوز هم وجود دارد. یعنی با اینکه تقریباً ۲۰۰ سال از آن پرسش گذشته است همچنان با لحن و زبان دیگری بیان می‌شود. اصطلاحاً درباره یک عنصر کلیدی به عنوان مسأله توسعه و توسعه نیافتگی و عقب ماندگی و بهبود کیفیت

◀ ایران بین قرن گذشته و قرن جدید، چه تفاوت‌هایی باهم داشته‌اند که اندیشه ورزی ضرورت و انسجام نظری خود را از دست داده است؟

در کلاس‌های تاریخ تحولات اغلب نکته‌ای را بیان می‌کنم مبنی بر اینکه از زمانی که ایرانی‌ها وارد دوران معاصر شدند عملاً دچار وضعیت و مسائلی شدند که گذر زمان در تاریخ معاصر نه تنها آنها را حل نکرده بلکه عملاً تعمیق‌شان کرده است. یعنی شما چند پارادایم کلی و چند گفتمان کلی را در ایران معاصر دارید که دائماً پیرامون آن گفتمان‌های عمومی در فضای روشنفکری و فکری و سیاسی، شکل می‌گیرد. عناصر کلیدی وجود دارد که در تاریخ معاصر هرچقدر جلوتر می‌آییم تعمیق می‌شوند. گاهی یک موضوع رو می‌آید و برجسته می‌شود